

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΙ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821 ΣΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

4^ο Δημοτικό Σχολείο Άμφισσας
Γ' Τάξη
Σχολικό έτος 2020-2021

Τα Ιστορικά, δημοτικά τραγούδια και χοροί αναφέρονται σε γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην περιοχή της Φωκίδας. Τα τραγούδια πηγάζουν απευθείας από ιστορικά γεγονότα και καταστάσεις.

Σκοπός της παρούσας εργασίας - έρευνας των μαθητών της Γ' τάξης είναι να μάθουν μέσα από την ποίηση, την τοπική ιστορική αλήθεια, όσον αφορά τους ιερούς αγώνες των Ελλήνων ενάντια στον Τούρκο κατακτητή.

Ο Μέγας Ησαΐας Σαλώνων
(συρτός χορός στα τρία)

Πουλάκι πήγε και έκατσε
παν' στον Προφήτη Ηλία
Δεν κελαηδούσε σαν πουλί
μ' ανθρώπινα μιλούσε

- Σκότωσαν τον Δεσπότη μας,
τον Μέγα Ησαΐα
Στης Χαλκωμάτας την πλαγιά
με τον Θανάση Διάκο.

Ο Μέγας Ησαΐας, Επίσκοπος Σαλώνων

(Άμφισσας, 1778-1821) ήταν κληρικός από τη Δεσφίνα.
Με την κήρυξη της Επανάστασης εγκατέλειψε τα ράσα και
πολέμησε στην Άμφισσα.

Ήταν ο πρώτος Επίσκοπος στην Επικράτεια της Ελλάδας,
όταν ξεκίνησε η Επανάσταση το 1821, που έπεσε ηρωικώς
μαχόμενος με τον Σταυρό στο χέρι, ευλογώντας την
Κλεφτουριά , μαζί με τον αδελφό του ιερέα Παπαγιάννη και
αρκετούς συντρόφους του Αθανασίου Διάκου,
στη Χαλκωμάτα στις
23 Απριλίου του 1821.

**Του Ανδρούτσου η μάνα
(τσάμικος χορός)**

Ωρέ του Ανδρούτσου η μάνα
του Ανδρούτσου η μάνα χαίρεται,
του Ανδρούτσου η μάνα χαι... βρε χαίρεται
του Διάκου καμαρώνει.

Ωρέ γιατ' έχουν γιους
γιατ' έχουν γιους αρματολούς,
γιατ' έχουν γιους αρμα... αρματολούς
και γιους καπεταναίους.

Ωρέ Ανδρούτσος φυλάει
Ανδρούτσος φυλάει στη Γραβιά,
Ανδρούτσος φυλάει στη βρε στη Γραβιά
Διάκος στην Αλαμάνα.

Λίγο πριν τον τραγικό θάνατο του Αλή Πασά Τεπελενλή το 1822, και σε συνεννόηση με αυτόν, ο **Οδυσσέας Ανδρούτσος** με ένα ασκέρι 2.000 ανδρών, ανεξαρτητοποιήθηκε και άρχισε ένα τρίχρονο αγώνα εναντίον των Οθωμανών με αποκορύφωμα την ηρωική Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαΐου 1821), όπου μόνο 118 Έλληνες αντιμετώπισαν επιτυχώς 8.000 Οθωμανούς υπό τον Ομέρ Βρυώνη. Μέσα σε αυτούς τους 118 ήρωες Έλληνες ήταν και οι μετέπειτα δολοφόνοι του Οδυσσέα Ανδρούτσου.

Στη μάχη αυτή, η στρατηγική ιδιοφυΐα του Ανδρούτσου θριάμβευσε. Έτσι δικαιωματικά κατέλαβε τη θέση του αρχηγού των όπλων της Βοιωτίας, και ουσιαστικά αυτός επηρέασε την τύχη της επανάστασεως στην ανατολική Στερεά, κατά τα επόμενα έτη.

**Ο Μακρυγιάννης κάθονταν
(κλέφτικο καθιστικό)**

Ο Μακρυγιάννης κάθονταν στη Λάκκα, στα
Βαρδούσια

- Να γιάνει, παιδιά μ', το λάβωμα
-Να γιάνει, παιδιά μ' το λάβωμα, τα βόλια που 'χει
μέσα

Τον ταμπουρά του έπαιζε

Τον ταμπουρά του έπαιζε και γλυκοτραγουδούσε

- Άιντε Βαρδούσια μου ψηλά,

Άιντε Βαρδούσια μου ψηλά, παλικαριών λημέρια.

Επωδός

Αέρας τα φυσάει τα πλατανόφυλλα

Θεός να τα φυλάει τα Ελληνόπουλα.

Ο Στρατηγός της Ρούμελης **Μακρυγιάννης**
(Τριανταφύλλου) γεννήθηκε στην Δωρίδα Φωκίδας το
1797. Ήταν στο στρατιωτικό σώμα του οπλαρχηγού
Γιώργου Μπακόλα στην Άρτα.

Ο Μακρυγιάννης ήταν γλυκοκέλαδος και έπαιζε ταμπουρά.
Είχε 12 παιδιά και απεβίωσε το 1864.

Το κλέφτικο αυτό τραγούδι αναφέρεται σε μια σοβαρή μάχη
με τους Τούρκους. Ο Στρατηγός Μακρυγιάννης λαβώθηκε
και κατέφυγε στα αγαπημένα βουνά της Ρούμελης.

Βγήκε ψηλά στα Βαρδούσια, κοντά στο χωριό με την
ονομασία Δάφνη, όπου έμεινε ικανό διάστημα για να
γιατρευτούν οι πληγές του. Εκεί τραγουδούσε και έπαιζε με
τον ταμπουρά του, βλογώντας τον Θεό για τα ψηλά βουνά
που τόσο πολύ του άρεσε και θαύμαζε.

Εσείς βουνά της Ρούμελης (κλέφτικο καθιστικό)

Βουνά της Ρούμελης
βουνά μου βλογημένα
με τα Βαρδούσια τα ψηλά
την Οίτη και την Γκιώνα

Βουνά μ' των αρετών
και των αντρειωμένων
της Κλεφτουριάς περπάτημα
και των Κλεφτών λημέρια

Βελούχι, Γκιώνα, Παρνασσέ,
βουνά του Είκοσι Ένα.

Το τραγούδι αναφέρει το πόσο σημαντικά ήταν τα αγιασμένα βουνά της πατρίδας μας. Ο Φώτης Κόντογλου λέει ότι τα βουνά αυτά τα έφτιαξε ο Θεός για την Επανάσταση του 1821, προκειμένου να βρίσκουν καταφύγιο οι Κλεφταρματολοί αγωνιστές. Τα ευλογημένα βουνά της Ρούμελης, ο **Παρνασσός**, η **Γκιώνα**, η **Οίτη**, τα **Βαρδούσια** και το **Βελούχι**, τραγουδιούνται και υμνούνται από τον ελληνικό λαό, ο οποίος τα χαίρεται και τα καμαρώνει, γιατί αυτά τα βουνά του 1821, υπήρξαν οι προμαχώνες για την ελευθερία της Πατρίδας μας αλλά και Προστάτες των Αγωνιστών μας.

Εκεί γεννήθηκαν οι μεγάλες, ηρωικές και θρυλικές μορφές, που άλλαξαν τον ρου της ιστορίας μας. Στα ευλογημένα αυτά βουνά της Ρούμελης, γίνεται η πρώτη εμφάνιση των Κλεφτών, των ανδρών αυτών που δεν συμβιβάστηκαν και δεν ξέκοψαν από τη μάζα των ραγιαδών, προκειμένου να ζήσουν αδούλωτοι, γιατί πίστευαν στο ύψιστο αγαθό της Ελευθερίας.

**Το βλέπεις κείνο Διάκο μ' το βουνό
(του Αθ. Διάκου, συρτός χορός στα τρία)**

Το βλέπεις κείνο, Διάκο μ', τ' Αϊ-Βουνό
Μωρέ, Θανάση μ' Διάκο,
που 'ν' πιο ψηλό απ' τ' άλλα
Στη ρίζα βόσκουν πρόβατα
και στην κορφή χιονίζει

Στην από 'κείθε την μεριά
δυο αδέρφια είναι θαμμένα
Του Διάκου η Μάνα κάθεται
μες στις Γραβιάς το Χάνι

Και λέει τραγούδι θλιβερό
και παραπονεμένο.

Το τραγούδι αυτό αναφέρεται στον θρήνο της μάνας του
Αθανασίου Διάκου για τον χαμό των παιδιών της.

Ο Αθανάσιος Διάκος (Αθανάσιος Διάκος
Φωκίδας ή Αρτοτίνα Φωκίδας, 1788 - Λαμία, 24
Απριλίου 1821) ήταν ένας από

τους Έλληνες πρωταγωνιστές ήρωες - οπλαρχηγούς του
πρώτου έτους της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, ο
οποίος έδρασε στη Στερεά Ελλάδα...

Ο Αθανάσιος Διάκος ήταν από μικρός ασθενικό παιδί και σε
ηλικία 10 ετών χαροπάλεψε. Τότε η μάνα του έταξε στον
Αϊ-Γιάννη τον Πρόδρομο να τον στείλει μοναχό σε
μοναστήρι, εκεί να αναστηθεί και να ξεφύγει από τον
κίνδυνο. Έτσι και έγινε. Μόλις ο μικρός Θανάσης γέρεψε,
οι δικοί του τον στείλανε στο μοναστήρι να καλογερέψει.

**Εσείς πουλιά της Ρούμελης
(του Αθ. Διάκου, κλειστός χορός)**

Εσείς πουλιά της Ρούμελης
και του Μοριά τ' Αηδόνια
φέτος να μην λαλήσετε
παρά να βουβαθείτε

Γιατί μας ήρθε μια γραφή
κι ένα κακό μαντάτο
τον Διάκο τον επιάσανε
και παν να τον σκοτώσουν

- Γίνεσαι Τούρκος, Διάκο μου,
την πίστη σου ν' αλλάξεις;
να προσκυνάς εις το τζαμί
την εκκλησιά ν' αφήσεις;
- Άιντε κι εσείς κι η πίστης σας
μουρτάτες να χαθείτε
Εγώ Γραικός γεννήθηκα
Γραικός και θα πεθάνω.

Ο Αθανάσιος Διάκος ήταν Πρωτοπαλίκαρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου κι αχώριστοι φίλοι και συμπολεμιστές. Έδωσε πολλές μάχες εναντίον των Τούρκων. Στην γέφυρα της Αλαμάνας είχε μείνει μόνος με 40 άνδρες· σε μερικούς που ήθελαν να φύγουν απάντησε λέγοντας: «πού θα πάτε; δεν βλέπετε ότι οι 300 του Λεωνίδα μάς θωρούν;» και σκοτώθηκαν όλοι.

Όταν έσπασε το σπαθί του, αιχμαλωτίστηκε, και υπέστη μαρτυρικό θάνατο διά ανασκολοπισμού στις 23/4/1821. (Ανασκολοπισμός ή σκολοπισμός ή σουβλισμός: μπήγω μέσα, σταυρώνω, παλουκώνω).

Η Δέσπω (συρτός χορός στα τρία)

Μια Δέσπω από την Ρούμελη
ψηλά από τα Βαρδούσια
έχει στη μέση το σπαθί
με το χρυσό ζωνάρι

Έχει και κεντητή ποδιά
στον ώμο καριοφίλι
και στέκεται καμαρωτή
με τ' άρματα ζωμένη

Και την ζηλεύει η κλεφτουριά
και οι Καπεταναίοι.

Τραγούδι ηρωικό, που αναφέρεται στην αντρειοσύνη
πολλών γενναίων γυναικών, που ζώστηκαν τ' άρματα,
προκειμένου να συμβάλλουν στην απελευθέρωση της
Ελλάδας από τον Τουρκικό ζυγό.

Την **Δέσπω** (Δέσποινα: όνομα της Παναγιάς), αυτήν την
αντρειωμένη κόρη, που έχει αδέρφια Αρματολούς, πατέρα
Καπετάνιο και σύζυγο οπλαρχηγό, την χαίρεται και την
θαυμάζει η Κλεφτουριά και οι Καπεταναίοι για το θάρρος
της και την λεβεντιά της.

Η μορφή της Δέσπως που αναφέρει εδώ το τραγούδι, έγινε
θρύλος από εξιστορήσεις και διηγήσεις γερόντων της
ορεινής Ρούμελης (Βαρδούσια), κατά την περίοδο της
Επανάστασεως του 1821.

**Του Βλαχοθανάση
(κλέφτικο τραγούδι)**

Τρία πουλάκια κάθονται ψηλά στη Βουνιχώρα,
το 'να τηράει τη Λιάκουρα, και τ' άλλο την
Κωστάρτσα,

το τρίτο το καλύτερο ρωτάει τους διαβάτες:

"Διαβάτες πού διαβαίνετε, στρατιώτες πού περνάτε,
μην είδατε τους αρματολούς και το Βλαχοθανάση,
που γέρασεν αρματολός, στους κλέφτες καπετάνιος;

-Εμείς προψές τον είδαμε στον Έπαχτον απόξω,
δυο μέρες επολέμαγε με Τούρκους τρεις χιλιάδες."

"Ανδρούτσο, τι κλειστήκαμε, σα να 'μαστε
γυναίκες;"

Το γιαταγάνι τράβηξε κ' ένα γιουρούσι κάνει.
Του πέφτουν βόλια σα βροχή, κανόνια σα χαλάζι.
Τρεις μπάλες του ερίξανε, πικρές φαρμακωμένες.

Η μια τον πήρε στο λαιμό η άλλη μες το χέρι,
Κι η τρίτη η φαρμακερή τον ηύρε στο κεφάλι.
«Κόψτε μου το κεφάλι μου, να 'χετε την ευχή μου!»
Κι ο Ανδρούτσος βγάνει μια φωνή, πικρή, φαρμακωμένη:
"Παιδιά, τραβάτε, τα σπαθιά, κι αφήτε το ντουφέκι,
να μη μας πάρει η Τουρκιά του Βλάχου το κεφάλι,
που γέρασεν αρματολός, στους κλέφτες καπετάνιος."
Βλάχο, καλά καθόσουνε ψηλά στη Βουνιχώρα,
θυμήθηκες τα νιάτα σου, κι επήρ' ο νους σ' αγέρα,
και τώρα το κεφάλι σου το πήρανε οι Τούρκοι.
Το σεργιανάνε στα χωριά και παίρνουνε μπαξίσι,
στα Σάλωνα οι μπέηδες χούφτες φλωριά κερνάνε.

Ο Μήτρος Βλαχοθανάσης καταγόταν από τη Βουνιχώρα και ήταν ονομαστός αρματολός. Ο ξακουστός Ανδρίτσος, ο πατέρας του Οδυσσέα, κατά τα νιάτα του ήταν πρωτοπαλίκαρο αυτού. Στα 1771, όντας υπέργηρος ο Βλαχοθανάσης και περιμένοντας το τέλος της ζωής του, συμμετείχε στην επίθεση που διεξήγαγε ο Ανδρίτσος κατά του Μουχτάρ, του πασά της Ναυπάκτου, κατόπιν προτροπής του Ανδρίτσου, ως πολύτιμος σύμβουλος.

Πριν τη Ναύπακτο, συνεπλάκησαν οι κλέφτες του Ανδρίτσου με το Μουχτάρ, ο οποίος είχε ισχυρές δυνάμεις. Η μάχη διήρκεσε αρκετές ώρες και ο ηρωικός Βλαχοθανάσης πληγώθηκε θανάσιμα. Οι Έλληνες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, ενώ οι Τούρκοι απέκοψαν τα κεφάλια των Ελλήνων κλεφτών και του Βλαχοθανάση και τα περιέφεραν στη Ναύπακτο για επίδειξη, ώσπου τα παρέδωσαν στον Μπέη των Σαλώνων.

**Του Λάμπρου Τσεκούρα
(κλέφτικο τραγούδι)**

Ψηλός είναι ο έλατος, ψηλότερη η Γκιώνα
Μα μπρος στη γερο Λιάκουρα γέρνουν και
προσκυνάνε.

Ένας μεγάλος σταυραϊτός εκεί ψηλά βιγλίζει
Κρατεί στα νύχια του σπαθί κορώνα στο κεφάλι
Και κει που εξανάγκαντεψε ψηλά στη Καταβόθρα
Βλέπει κορμί ανθρώπινο αιματοκυλισμένο.

-Ποιος είσαι συ που πάτησες του Λάμπρου το λημέρι;
Αυτός και 'γω ορίζουμε της Λιάκουρας τα χιόνια
Της Λιάκουρας σταυραετέ, μονάκριβό μου ταίρι.

Πέτα ψηλά κατά βουνά και χαμηλά στους κάμπους,
χαιρέτα μου την κλεφτουριά κι ούλο τ' αρματολίκι.

Το Γιάννη το Βρικόλακα, το Χρήστο το Μηλιώνη.
τον γκαρδιακό μου σύντροφο, το Βλαχαρμάτα Βέργο.

Άνοιξε τις φτερούγες του ο σταυραϊτός και πάει.
Επήρε δίπλα τα βουνά, παρανταριά τους κάμπους,
και ήρθε και ξεψύχησε στου Λάμπρου το λημέρι.

Ανάμεσα στα 1750-60, στην περιοχή Παρνασσίδας-
Δωρίδας, ξεσηκώθηκε η κλεφτουριά της Ρούμελης.

Μεταξύ αυτών τα αδέρφια **Λάμπρος** και **Μήτρος
Τσεκούρας** από το Γαλαξίδι, ο Βέργος Βλαχαρματάς από
το Μαυρολιθάρι, ο Χρήστος Μηλιώνης από το Λιδορίκι και
άλλοι. Σε όσες συμπλοκές έκαναν με τους Τούρκους, στο
Λιδορίκι και το Μαλανδρίνο, τους συνέτριψαν, μεταξύ
αυτών και τον Τσακίρ Μπέη.

Στη συνέχεια όμως οι δρόμοι τους χώρισαν. Άλλοι με το Λ.
Τσεκούρα και το Βλαχαρμάτα τράβηξαν προς την Άμφισσα,
ενώ οι υπόλοιπο με το Χρήστο Μηλιώνη κινήθηκαν προς
Αιτωλία.

Στην πορεία τους προς Άμφισσα, συνεπλάκησαν με τους
Τουρκαρβανίτες, τους οποίους και συνέτριψαν, ενώ στη
διάρκεια της νύχτας, καθώς αναγκάστηκαν να λημεριάσουν
στην Αγια- Θυμιά, κάτω από τα θεόχτιστα βράχια, τους
επιτέθηκαν ξαφνικά οι Τούρκοι στο σκοτάδι.

Λαβώθηκαν κάμποσοι βαριά, ο Γιάννης Βουνιχωριώτης και
ο Βλαχομάτος Βέργος, ενώ σκοτώθηκε ο Καπετάν
Αραπόγιωργος από την Αγιά - Θυμιά.

Ο Λάμπρος Τσεκούρας αφού μάζεψε τους λαβωμένους, μεταφέροντας τους στο Γαλαξίδι στη συνέχεια λημέριασε στον Παρνασσό, όπου και επιτίθετο συχνά στους Τούρκους, σφάζοντάς τους. Όταν είδε ο Μπέης των Σαλώνων ότι το κυνηγητό των Τσεκουραίων δεν απέδιδε, σκέφτηκε ένα δολερό τέχνασμα.

Για να ησυχάσει από τους κλέφτες που λυμαίνονταν την περιοχή, κάλεσε τους Τσεκουραίους να πάνε να προσκυνήσουν στα "Σάλωνα", τάζοντάς τους λεφτά κι αξιώματα.

Στην αρχή δεν πείστηκαν, όμως από τα πολλά παρακάλια των Ρωμιών, τα δυο αδέρφια μαζί με τους καπεταναίους τους, κατέβηκαν στα "Σάλωνα", να συζητήσουν με τον Μπέη στο λόγγο, κάπου σε ένα παλιό λιοτρίβι. Ο Λάμπρος Τσεκούρας για ασφάλεια, έβαλε παλικάρια να τον φυλάνε. Πριν προλάβει να δει όμως ότι ο Μπέης δεν ήταν ο αληθινός, μα άλλος ψεύτικος, του επιτέθηκαν οι Τούρκοι αρματωμένοι. Ο Μήτρος Τσεκούρας, πρόλαβε να γλιτώσει καθόσον ήταν πιο πίσω από το λιοτρίβι.

Ο Λάμπρος Τσεκούρας με τους τέσσερις συντρόφους του επιτέθηκε στους Τούρκους, λαβώθηκε όμως και πέθανε.

**Του καπετάν Αλέξη
(κλέφτικο τραγούδι)**

Κλάψτε πουλιά της Λιάκουρας, τον καπετάν Αλέξη
νάθε καούν τα Σάλωνα, του μπέη τα σεράγια
σκοτώσαν τον καλόγερο, τον καπετάν Αλέξη.
Στη Θήβα καν' αρματολός, στη Θήβα κάνει κλέφτης
κι αυτού μέσα στα Σάλωνα, τον κάνουν καπετάνιο.
Μέρα και νύχτα περπατεί, μέρα και νύχτα τρέχει.
Και Τούρκους δεν αντάμωνε, Τούρκους δεν
ανταμώνει.
Κι ο μπέης τον προβόδισε και του 'στειλε το γράμμα.
Να' ρθεις μες τα σεράγια μου, να 'ρθεις να
ανταμωθούμε.
Σκιάζομαι μπέη, σκιάζομαι, κι απ' την απιστία
φοβάμαι.
Βάλε το φέσι σου στραβά, κακό μη βάν' ο νους σου.
Δεν ειν' ο μπέης ξακουστός, είναι ο Τσάκη Οβάκη.
Το λόγο δεν απόσωσε, το λόγο δεν ακούει.
Βλέπει τις πόρτες κι έκλεισαν και κλείνουν το
σαράγι.
Πέφτουν ντουφέκια από μακριά, ντουφέκια από τις
πλάτες.
Σκότωσαν τον καλόγερο, τον καπετάν Αλέξη

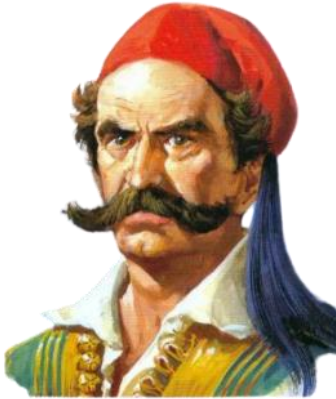
Χαρακτηριστική περίπτωση ιερωμένου ένοπλου αγωνιστή αποτελεί ο Ρουμελιώτης πρωτοκλέφτης **Αλέξιος Ρουμένης** που ήταν παλιά καλόγερος στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία στα Σάλωνα.

Ο Καλόγερος τελικά θα σκοτωθεί για τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και η συγκίνηση για το χαμό του καταγράφεται στο παραπάνω τραγούδι.

**Του Ανδρίτζου
(κλέφτικο τραγούδι)**

Στους κάμπους ψένουν τα σφαχτά και ρίνουν στο σημάδι,
τους κάμπους τους στολίζουνε με τούρκικα κεφάλια."
Κι η Λιάκουρα σαν τ' άκουσε βαριά της κακοφάνει.
Τηράει ζερβά, τηράει δεξιά, τηράει κατά τη Σκάλα.
"Βρε κάμπε αρρωστιάρικε, βρε κάμπε μαραζάρη,
με τη δική μου λεβεντιά να στολιστείς γυρεύεις;
Για βγάλε τα στολίδια μου, δω μου τη λεβεντιά μου,
μη λιώσω ούλα τα χιόνια μου και θάλασσα σε κάμω.

Κλαίνε τα μαύρα τα βουνά, παρηγοριά δεν έχουν.
Δεν κλαίνε για το ψήλωμα, δεν κλαίνε για τα χιόνια,
-η κλεφτουριά τ' αρνήθηκε και ροβολάει στους
κάμπους.

Η Γκιώνα λέει της Λιάκουρας κ' η Λιάκουρα της
Γκιώνας.

"Βουνίμ', που 'σαι ψηλότερα και πιο ψηλά
αγναντεύεις,

πού να 'ναι, τι να γίνηκαν οι κλέφτες οι Ανδριτζαίοι;

Σαν πού να ψένουν τα σφαχτά, να ρίνουν στο
σημάδι,

σαν ποια βουνά στολίζουνε με τούρκικα κεφάλια;

-Τι να σου πω, μωρέ βουνί, τι να σου πω, βουνάκι,
τη λεβεντιά τη χαίρονται οι ψωριασμένοι κάμποι.

Το τραγούδι αναφέρεται στην κάθοδο του ξακουστού Λοκρού καπετάνιου **Αντρέα Βερούση**, πατέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου, από τα ορεινά λημέρια του Παρνασσού, στις κορφές της Λιάκουρας και στα στρατόπεδα του κάμπου, για να συμπολεμήσει με το Λάμπρο Κατσώνη, από τη Λιβαδειά, τους Τούρκους.

"Ο ονομαστός πολέμαρχος της Στερεάς Ελλάδος, ο Λοκρός Ανδρίτζος, ο πατήρ του Οδυσσέως, καταλιπών τα ορεινά σκηνώματα αυτού, συνεπολέμει μετά του Λάμπρου Κατσώνη, μέχρι της παρά το Ταίναρον ήττης (1792), ότε χωρισθείς αυτού διέσχισεν, ηγούμενος 500 ανδρών, κατά μήκος την Πελοπόννησον, και επί τεσσαράκοντα ημερονύκτια πολεμών προς τους διώκοντας αυτόν εξακισχιλίους Τούρκους, κατώρθωσε να διαπεραιωθή εις Πρέβεζαν, φονεύσας υπέρ τους 1500 εχθρούς, αυτός δ' απολέσας το πέμπτον περίπου των υπ' αυτόν πολεμιστών".

Κανείς άλλος κλέφτης δε δοξάστηκε και δεν τραγουδήθηκε τόσο, όπως ο Ανδρίτσος.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

Του Δήμου Καλπούζου (κλέφτικο τραγούδι)

Το τραγούδι αναφέρεται στο θάνατο του αγωνιστή **Δήμου Καλπούζου**, από τους τρεις προδότες Αγοριανίτες και στον ατέλειωτο οδυρμό που ακολούθησε το θάνατό του.

Συννέφιασαν οι ουρανοί κι αστροπελέκια ρίχνουν
η Αγόριανη κι η Λιάκουρα το σύντροφο τους χάνουν.

Στο κύμα τον πελάγωσαν οι άπιστοι φονιάδες
με το μαχαίρι στην καρδιά που φέρνει τ' όνομά του.

Η γης εσκίσται τρεις φορές για να τους καταπιεί
και πάλι τους εξέρναγε, δε θέλει τους φονιάδες.
Μαυροφορέστε σεις βουνά κι οι Αγοριανιτοπούλες
σε Τούρκους σας παράδωσαν οι άπιστοι φονιάδες.

Βιβλιογραφία – Πηγές

1. 40 Ιστορικά δημοτικά τραγούδια
Όταν ο ηρωισμός και η αγιότης δεν είναι μια υπόθεση παλιά,
Πανελλαδικός Σύλλογος Σαρακατσάνων Αττικής – Πειραιώς
<< Η Ελληνική Λεβεντιά >>
2. Αθανάσιος Διάκος - Βικιπαίδεια (wikipedia.org)
3. Του Ανδρούτσου η μάνα « Οικιακή Οικονομία (wordpress.com)
4. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ " Η ΣΟΥΒΑΛΑ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ ": Δημοτικά τραγούδια Παρνασσού (lispolydrosou.blogspot.com)
5. users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/folk_songs/kleftika.htm#20